

בגישותיו עם אישים אירופיים וערביים

יש לכך כמה סיבות. ביניהן:

- פרשת קאהיר עצמה.
- אי-הצלחתם של הסינים בכל ארצות המרחב להתקשר עם אישים רציניים. אין הם מבינים מיהו מי במרחב.
- הכשלונות של סין בעולם הניטרלי, כמו בגאנה ובאנדונסיה.

אולי מעניינת בהקשר זה הערכתו האישית של מנהיג ערבי מסויים, שאמר לי: „הסינים פשוט אינם מוכשרים. בכל מקום בעולם, ולא רק אצל הערבים, הם מתקשרים עם האנשים הלא-נכונים. פשוט חסר להם חוש בבחירת בני-אדם וחוגים. ברוב המקומות בהם התפלגו הקומוניסטים למחנה פרו-סובייטי ולמחנה פרו-סיני, עברו היסודות הפחות-מוצלחים למחנה הסיני“.

יתכן כי סיבת הדבר נעוצה בעובדה שסין היא עולם גדול בפני עצמו, הספוג באופן מסורתי בוו לעמים אחרים. לפי שעה אין הסינים מגלים כשרון להבין לנפשם של עמים אחרים, להתאים את עצמם לרוחם, להתייחד עם זרים. הם מדברים במונולוגים, אינם מקשיבים לדעת הוללת, ואינם מתחבבים ביחסים אישיים. בין השאר הם גם פורטיאנים קיצוניים, וקשה להם למצוא ידידים אישיים בקרב עמים חובבי-חיים.

כל זה אינו צריך להביא לזלזול בגורם הסיני, שהפוטנציאל ההיסטורי שלו עצום. אך הנסיגה הסינית היא גורם חשוב במרחב של קיץ 1966.

מעניין, אגב, כי אחמד שוקיירי ממשיך בפליטתו שלו עם הסינים ובניבריתם במזרח אסיה, למרות ההתנגשות בין פקין וקאהיר. יתכן שאפשר לראות בכך סימן להתעצמותו של שוקיירי, ששוב אינו פועל על פי הוראות של קאהיר בלבד. יתכן בהחלט ששוקיירי סבור עתה כי אפילו נשיא מצרים לא יעז לסלק אותו, מחשש פן ייראה הדבר כהתנקשות ב„ישות הפלסטינית“.

מלכתחילה היה קשה לתפוס מדוע בחר עבד-אל-נאצר דווקא בשירי קיירי כנציג הישות הפלסטינית. יתכן מאוד שהוא מצטיער על כך כבר כיום.

אחרי עבד-אל-נאצר: מי?

ארץ בה מרכזו שלטון כה רב בידי איש אחד, כמו מצרים, נשאלת באופן טבעי השאלה: מה יקרה אם האיש ימות או יירצח? האם יפול המישטר יחד עם המנהיג?

לנבי מצרים, הדעה היא כי יש לנשיא יורש וממשיך. הכוונה היא לסגנו וידידו הנאמן, עבד-אל-חכים עאמר.

עאמר נהנה מאהדה רבה, הן בתוך מצרים, הן מחוצה לה. הוא עשה רושם מצויין בעת ביקורו האחרון בפאריס. הוא מקובל מאוד בארצו שלו.

זהו איש מתון, צנוע, בעל דעה צלולה. הסברה הכללית היא שהוא הצליח לשמור היטב על הקשר בין המישטר לבין הצבא.

זוהי, כמובן, הגיזרה החינונית ביותר של המישטר הנאצרי. בארץ כמו מצרים לא תיתכן שום הפיכה זולת הפיכה צבאית. כל גורם זר או פנימי, המעוניין להפיל את השלטון, ירכז את מאמציו באופן טבעי בצבא.

הצבא היה ונשאר הכספים העיקרי של השלטון.

עאמר מופקר על חזית זו, ונראה כי הוא מצליח בכך. למרות שבדואי אין לו תפקיד קל, בייחוד לאור המתרחש כיום בתימן.

תימן: להתחפר, להתגונן!

מסתבר ששוב אין במצרים אדם סביר המאמין כי אפשר לנצח, בעתיד הנואה לעין, בתימן. הצבא המצרי והרפובליקאי לא הצליח להשתלט על כל המדינה, למרות הריכוז הצבאי הרב שם.

הסיבה ברורה: בתימן עומדת מצרים מול הריאקציה הערבית המלוכדת, הנתמכת על-ידי המערב האנגלו-סאכסי המלוכה. כל אלה מבינים כי נצחון מצרי-רפובליקאי בתימן פירושו: פתיחה להתקפה כללית על סעודיה, דרום-ערב ונסיכויות הנפט (כח'ית, כתר, בחריין וכו'), שהן חיוניות למשק המערבי.

לכן רובו מיטב הכוח לימינו של האימאם — כסף, נשק, לוחמים. כיום כבר ברור כי מצרים אינה מסוגלת, בעתיד הנראה לעין, להתגבר על מחסום זה.

(אגב: לא רק בחוגים ערביים, אלא גם בחוגים מערביים, נפוצה ביותר הדעה כי ישראל מגישה סיוע ישיר לאימאם אל-בארד, אף שקשה להבין מדוע יהיה אל-בארד מעוניין בסיוע כזה דחאק, לאור שפע העזרה הערבית הזורמת אליו, מוזר הוא שי שמועות אלה אינן פוחתות ואינן נעלמות.)

המסקנה המצרית ממצב זה יכולה להיות: להסתלק מעסקי-ביש זה, להפקיר את תימן לגור רלה. מה גם שכמו כל צבא זר, אין הצבא המצרי בתימן זוכה לאהבה רבה מצד האוכלוסיה, אפילו בערים הרפובליקאיות. נסיגה מתימן היתה משחררת את מיטב הצבא המצרי מנשימה קשה בארץ רחוקה.

הוכיח בעבר שהוא מסוגל להעמיד שיקולי הגיון מעל לשיקולי פרסטיג' חולפת.

השיקול האימיתי הוא זה: נסיגה מתימן פירושה — השארת כל חצי-האי הערבי בידי האנגלו-סאכסים וסוכניהם. זהו ויתור על כל הפיכה בדרום ערב, בנסיכויות הנפט ובסעודיה עצמה.

לכן החליט נשיא מצרים על פשרה סבירה: לנתק את המגע עם האויב באזורי-תימן הרחוקים וההרריים, לרכז את הצבא המצרי במערך הגנתי מובהק במשולש המרכזי של הערים צנעה—תעין—דודייה, הנשען על הים. שם יתחפר הצבא, ויהיה מסוגל להתגונן בתיכון מכסימלי.

במידה אחרית: חלוקת תימן למעשה.

האמריקאים לא יתקיפו

שאלה היא: האם יביא הדבר להפוגה פוליטית, או שאנו עומדים על סף התקפה מערבית גדולה נגד המישטר המצרי?

דיברו של עבד-אל-נאצר, סניין חייבל, ניבא לפני שלושה שבועות כי ארצות-הברית (קרי: המוסד המרכזי לביון) יפתח במיתקפה-רבתי על המישטר המצרי.

ואכן, יש סימנים לכך. המחלוקה שנתגלו במצרים, לפי הדעות קאהיר, יכלו להחת חלק ממייתקפה זו. לא פחות חשוב: יצינו של מלך סעודיה לגבש מעין ליגה מוסלמית. שתתחרה בליגה הערבית. במטרה זו ביקר מלך סעודיה לאחרונה בפאקיסתאן.

אולם מעטים מאמינים ברצינות כי יש סיכוי של ממש למאמציו אלה של פייצל הסעודי. הדעה הכללית היא כי הליגה המוסלמית היא עובר

משפט האחים המוסלמים בקאהיר: כל המחלוקות הן מיניין

שנוגד מת. מכך יש להבין כי ארצות-הברית אינה מוכנה לצאת למלחמה גלויה ומברעת נגד עבד-אל-נאצר.

מדוע? קודם כל, מפני שנשיא מצרים הוא, למרות הכל, הגורם היציב ביותר במרחב, שגילה כשרון פנטסטי להתגבר על קשיים חולפים. ארצות-הברית חוששת, בצדק, כי התקפה עליו תעביר את קאהיר למחנה הסובייטי (ביקור קוסיג'ין). או — גרוע עוד יותר, בעיני אמריקה — למחנה הצרפתי (ביקור מאלרו).

לכן יש להניח כי בצד החתירה השקטה של המוסד האמריקאי לביון נגד נשיא מצרים, ניסה משרד-החוק האמריקאי לקיים יחסים טובים ככל האפשר עימו. ועבד-אל-נאצר, מצידו, מעוניין במערכת יחסים בינלאומיים אשר תקנה לו חופש-יתרון מירבי, ולכן ירקוד על כל החתונות. מה גם שהוא מעוניין מאוד בסיוע כלכלי אמריקאי.

סוריה: אין תחליף לדיקטטורה

זרם אנטי-נאצרי מובהק במרחב הוא המישטר הסורי. לאן הוא מתפתח? האם הוא חותר שמאלה? מה המשמעות האמיתית של ההפיכה האחרונה בדמשק, בה ניצחה ההגה ה„לאומית“ (הסורית) של מפלגת אל-בעת את ההנהגה ה„בינלאומית“ (הכלל-ערבית)?

פרשנים מערביים, וגם ישראלים, המעמידים שאלות כאלה ומסיקים מסקנות ברורות, אינם יודעים על מה הם שחים.

הם מפעילים מושגים מערביים, ודרכי-מחשבה מערביות, לגבי ארצות בהן המציאות שונה לחלוטין מן המקובל במערב.

הסביר לי זאת אדם, שיש לו יד במאבקים הפנימיים של ארץ ערבית מסויימת, כלהלן: „סוריה אינה מדינה מגובשת. מתרוצצים בה עשרות גורמים מנוגדים, במישורים שונים, ללא הגיון פוליטי ממש.“

„יש ניגודים אזוריים, כמו זה בין דמשק וחלב. יש ניגודים של עדות אתניות ודתיות — סונים ושיעים, מוסלמים ונוצרים, דרוזים ועלאוים, ועוד ועוד. מצב זה משבש לגמרי את הניגודים המקובלים בין תפיסות פוליטיות ורעיוניות, מן הסוג המקובל בארץ אירופית. זהו המצב כמעט בכל ארצות ערב, זולת מצרים, שהיא מדינה הומוגנית ומגובשת יחסית.“

„במצב כזה, יכולה רק דיקטטורה חד-מפלגתית, המבוססת על הצבא, להחזיק את כל החבילה ביחד. דיקטטורה כזאת היא הערובה היחידה לשלמות המדינה, ועל כן אין לה תחליף.“

„בסוריה ממלאת תפקיד זה מפלגת אל-בעת, שהיא מפלגה זעיר-בורגנית, בלתי-יציבה, הממזגת בתוכה בליל של שאיפות שונות ומשונות.“

„אין פירוש הדבר כי בדיקטטורה כזאת נעלמים הניגודים הפנימיים. הם ממשיכים להתקיים במלוא עוצמתם — אך הם מתחוללים כולם בתוך מפלגת-השלטון הבלעדית. בתוכה ערכים כל המאבקים בין קבוצות-אינטרסים, נציגים אזוריים, עדות דתיות ואתניות, וכו' וכו', היוצרים ביניהם גושים חולפים וקואליציות זמניות. קואליציות כאלה אינן אדיאולוגיות, ואינן מבטאות קו פוליטי ברור. הן יכולות להתקסט בסיסמה זו או אחרת, אך אין להתייחס לכך ברצינות.“

ממילא אין גם לחפש הסבר בינלאומי — „שמאלי“ או „ימני“, „פרי-סובייטי“ או „פרו-סיני“, להפיכה האחרונה בסוריה. אין היא אלא פרי של התחברות מיקרית של כוחות רבים, ללא קו מנחה ברור.

חזרה ל„סוריה רבתי“

צד המעניין ביותר בהתפתחות האחרונה הוא שיבתם השקטה של הקומוניסטים למערכת-השלטון. מפלגת אל-בעת מעוניינת בכך כדי לחזק את מעמדה מול קאהיר. כי בעוד שהקומוניסטים המצריים תומכים בלב שלם במישטר הנאצרי, הרי הקומוניסטים ה-סוריים שונאים את עבד-אל-נאצר שינאה עזה. אין הם יכולים לשכוח כי בעת איחוד קצ"ם נדרפו הקומוניסטים הסוריים, והם בילו את ימי האיחוד בכלא.

סיבה שניה לשיבת הקומוניסטים, ששניים מהם יושבים בממשלה החדשה: סוריה מעוניינת לחזק את מעמדה הבינלאומי על-ידי התקרבות למוסקבה. הסובייטים גילו אף הם נכונות (המשך בעמוד 18)